

[Carsten Andersen]

kan tvinge til en behandling, så må der gerne være formynderi, og så må der også gerne være manglende dialog.

Jeg tror godt, at vi kunne blive enige i udvalget om, at det modsatte af formynderi er at give patienterne mulighed for at have medbestemmelse – ikke indflydelse, medbestemmelse – hvad angår behandlingsplanen og den behandling, de skal modtage.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 46:

Forslag til lov for Færøerne om rettens pleje, om ændring af lov om retsafgifter, om ændring af lov om børns retsstilling og om ikrafttrædelse af lov om ydelse af juridisk bistand samt om inkasso- og detektivvirksomhed m.v.

Af justitsministeren (Ninn-Hansen).
(Fremsat 28/10 87).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Lindenskov (S):

Lovforslag nr. L 46 indeholder en modernisering af retsplejeloven for Færøerne, således at retsplejen på Færøerne i videre omfang end hidtil bliver tilnærmet retstilstanden i Danmark.

Forslaget er gennemarbejdet af en arbejdsgruppe bestående af sorenskriveren, landfogden og rigsombudsmanden på Færøerne samt ekspertfolk fra landsstyret og rigsombudet, og det indebærer ikraftsættelse af visse dele af de nyere regler, som er gældende i den danske

retsplejelov, med de ændringer, der er opregnet i selve forslaget.

Endvidere indeholder lovforslaget ændringer i retsafgiftsloven for Færøerne og i børneloven samt ikrafttrædelse af lov om ydelse af juridisk bistand samt om inkasso- og detektivvirksomhed m.v.

Begrundelsen for disse ændringer finder vi i bemærkningerne til lovforslaget.

Den første retsplejelov for Færøerne kom i 1924, og siden har der ikke været så mange ændringer før i 1979.

Lovforslaget medfører en række ajourføringer, bl.a. af tidsfrister, der i sin tid var begrundet i de samfærdselsforhold, der var gældende dengang, men som ikke tilnærmelsesvis kan sammenlignes med den moderne samfærdsel, der er mellem øerne i dag.

Når det i bemærkningerne anføres, at afvigelser fra den danske retsplejelov er begrundet i de geografiske forhold og i nogen grad i det besværlige i at kunne få juridisk bistand, så er disse forhold på Færøerne vel i dag ikke stort anderledes, end de er i Danmark i øvrigt.

Men på ét punkt har man dog ønsket at bibeholde retten til at bruge bistand. Det er punkt 36 i lovforslaget, hvor der står: »Enhver, der er myndig, har ført en retskaffen vandel og ikke er ude af rådighed over sit bo, kan på Færøerne udføre retssager for andre.«

Men den vigtigste forskel, der indføres i loven om rettens pleje, som den nu foreligger i lovforslaget, er selve sproget. Det er et færøsk ønske, et samlet ønske, at færøsk anerkendes som sprog eller hovedsprog, om man vil bruge den vending, også i retsforhold. Danske på Færøerne i dag vil nok også støtte denne naturlige udvikling af det færøske sprog. I realiteten er det det sprog, der bruges overalt på Færøerne.

Det anføres i bemærkningerne bl.a.: »Anvendelsen af det færøske sprog har hidtil i et vist omfang rejst problemer bl.a. som følge af, at det ikke har været muligt at ansætte juridisk personale, der behersker det færøske sprog fuldt ud.«

I denne forbindelse kan jeg nævne, at Lagtinget i april måned i år i forbindelse med vedtagelsen af ændringer i retsplejeloven også har vedtaget forslag til beslutning, hvorefter Lagtinget afsætter pengemidler på Lagtingets finanslov for 1988 til Det Færøske Akademi med

[Lindenskov]

det formål at udfærdige en ordliste med færøske retsord og at udarbejde forslag til videreuddannelse af personale på dommer-, landfoged- og politikontorerne og undervisning i færøsk retssprog.

Jeg er meget tilfreds med justitsministerens opfattelse af, at det bør tiltræbes, at færøsk anvendes i retsplejen på Færøerne. Jeg forudsætter, at man stiler henimod, at færøsk bliver det sprog, der bliver brugt i alle retsforhold på Færøerne.

Lovrammen omkring rettens pleje vedrører med få undtagelser mennesker, der i det daglige kun bruger færøsk. Nu står der ganske vist i hjemmestyrelsen, at færøsk anerkendes som hovedsprog, men dansk skal læres godt og omhyggeligt, og dansk kan lige så vel som færøsk anvendes i offentlige forhold, men i retsforhold har det i realiteten været sådan, at det er dansk, der fortrinsvis anvendes.

Det er en selvfølge og den naturlige udvikling, at færøsk nu anvendes i retsplejen. Færøsk er modersmålet, mens dansk, som alle færinger ifølge loven skal lære og lære godt og omhyggeligt, læses meget af færinger, men færinger bruger ikke dansk som talesprog.

Hvis vi i dag skulle have skrevet hjemmestyrelsen, havde vi vel formuleret den lidt anderledes, som f.eks.: Færøsk er hovedsproget, men dansk kan anvendes om nødvendigt.

Retsplejeloven er i sin oprindelse af meget gammel dato, og den indeholder lige så mange hundrede paragraffer, som færøske kvad indeholder vers. Et enigt Lagting har vedtaget de ændringer, som lovforslaget indeholder. Det blev oprindeligt fremsat i Lagtinget 20. februar 1986 og vedtaget af Lagtinget i april måned 1987. Den forholdsvis lange behandling af forslaget har sin begrundelse i de forhold, som jeg lige har nævnt, bl.a. sprogsproblemet.

Jeg formoder, at ikrafttrædelsestidspunktet 1. april 1988 har sammenhæng med klargørelsen af lovændringerne, men Færøerne har interesse i, at loven træder i kraft så hurtigt som muligt; men om dette kan justitsministeren muligvis give os et svar.

Socialdemokratiet støtter lovforslaget, således som det er fremsat af ministeren, men vi vil gerne have, at det bliver behandlet i Retsudvalget, og der er nok nogle spørgsmål vedrørende det, der står i forslaget om lokaludvalg, som vi gerne vil have drøftet lidt nærmere.

Fabricius (KF):

Da vort partis ordfører, hr. Helge Adam Møller, er forhindret i at være til stede, skal jeg på Det Konservative Folkepartis vegne sige, at vi kan tilslutte os lovforslaget.

Lovforslaget drejer sig om en revision og modernisering af retsplejeloven for Færøerne, herunder at hovedsproget i retten bliver færøsk, idet dog dansk lige så vel kan anvendes.

Forslaget er i overensstemmelse med Lagtingets enstemmige vedtagelse og med tilslutning fra landsstyret, og jeg kan derfor anbefale en hurtig udvalgsbehandling.

Leif Hermann (SF):

Jeg skal også gøre det forholdsvis kort. Det er jo ikke sædvane, at vi kaster os ud i lange diskussioner, når det drejer sig om forslag, som har været drøftet med hjemmestyremyndighederne på Færøerne, eller når vi har forslag til behandling, der drejer sig om Grønland. Det samme er tilfældet med forslaget her.

Jeg skal dog også som de andre ordførere fremhæve, at det er positivt, at man nu gør færøsk til hovedsproget også i retterne på Færøerne. Det er vel noget, som må være et principielt mål: de steder, hvor man taler et andet sprog end vores, bør det selvfølgelig også være det sprog, der i enhver henseende gælder som myndighedssprog.

Der er et enkelt spørgsmål, jeg gerne vil tage op allerede nu, selv om det selvfølgelig også vil blive fremdraget under udvalgsarbejdet. Selv om vi alligevel plejer at rette os efter, hvad hjemmestyremyndighederne går ind for, så kan man nemlig godt blive lidt i tvivl om, hvorvidt det er særlig klogt at sælge den lokalnævnsordning til Færøerne, som vi har hernede.

Der er ikke nogen diskussion om, at vi – pænt sagt – kan sige, at værdien af lokalnævnsordningen som klageinstans er omtvistet. Jeg ved ikke, hvordan man, da man sendte disse ting op til drøftelse på Færøerne, om jeg så må sige, serverede retterne her, men jeg undrer mig over, at lokalnævnsordningen i betragtning af den diskussion, der har været her i landet, tilsyneladende ikke er blevet diskuteret på Færøerne.

Endelig vil jeg gerne sige, at spørgsmålet om isolation og varetægtsfængsling, sådan som det nu kommer til at se ud på Færøerne, altså det, der svarer til 1984-udgaven af retsplejeloven,

[Breckmann]

te sig efter de retsindblandede parters sproglige ønsker med tolke og oversættelser ligesom hidtil. I de fleste tilfælde bliver der ikke sprogvan-skeligheder, men man vil her i salen forstå, hvor vigtigt det er for menigmand på Færøerne, der blot et par gange i livet møder i retten, at han ikke behøver at svede af nervøsitet over at skulle svare på et for ham fremmed eller uvant sprog, ud over at han skal tænke på de juridiske implikationer af hans tilstedeværelse.

Det glæder os, at justitsministeren vil medvirke til at udvide det færøske sprogs plads nu også til rettens arbejde. Store anstrengelser bliver i dag gjort på Færøerne for at indarbejde et udførligt færøsk lovsprog. Sagkyndige holder aftenkurser for færøske jurister og retspersonale, så dette fjerde af de oprindelige fire store områder, nemlig færøsk skole, kirke, offentlig forvaltning og nu hermed færøsk ret bliver færøsksproget ifølge hjemmestyreløven.

Tilbage står det sidste led i den naturlige udvikling, nemlig en overgang af hele retssystemet til færøsk regi på et senere belejligt tidspunkt. Ministeriet vil i sin velvilje bestræbe sig på at ansætte folk ved færøsk ret, der har kendskab til både det færøske og det danske sprog. Denne sproglige normalisering bliver en stor lettelse for færing, der hidtil har været nødt til at kæmpe med et sprog i brevveksling og i personlige henvendelser, som de ikke bruger til daglig.

Ellers ligger der nu en vis ironi i, at just en lov, der stadfæster det færøske sprogs stilling i retsplejen, også medfører, at færøsk retspleje tilnærmer sig den danske, når man tager i betragtning, at selvbestemmelsesgaranten i landstytret for øjeblikket er det yderliggående løsrivelsesparti Republikanerne.

Men derudover bliver der altså tale om en ajourføring af retsplejen for Færøerne efter den udvikling, der er sket i retsmaskineriet ikke blot i Danmark gennem de sidste år, men også i alle vore nabolande, hvor retten bliver mere og mere anvendt som, skal vi sige en mægler eller et kommunikationsmiddel. Hvor man i vid udstrækning før brugte sysselmænd, præster og lærere til at skrive breve og ordne formaliteter, hvis man ikke klarede sagerne med myndighederne selv, henvender man sig nu desværre mere og mere til jurister.

Problemet for Færøerne har været, at denne udvikling er skredet frem, samtidig med at rets-

væsenet ikke er fulgt med i sin behandling af sagsmængden, der har hobet sig op. Med denne modernisering bliver tidsfrister forkortet og administrationen i retsvæsenet mere fleksibel. Det bliver muligt at påstemple udeblivelsesdomme på sagsøgerens stævning off the record med mine personlige erfaringer, som før har belemret personalet ved retten med domsudskrivelse i udeblivessager, der udgjorde en stor del af samtlige 5.000 sager ved retten i 1986. Ikke kun i civilretten kan påstempling af udeblivelsesdomme foretages på stævningen, men ligeledes i politisager, og dette vil spare personalet for store arbejdsbyrder.

De lange berømmelsestider ved retten – omkring 6 måneder hidtil – vil blive reduceret kraftigt. Det kan man sagtens gøre, idet samfærdselen er betydeligt forbedret, og dermed er begrundelsen for den gamle sendrægtighed borte. Denne modernisering skulle få sat godt skub i processen. De lange tidsfrister for ankesager forkortes ligeledes. Dette medfører også en rationalisering.

Efter gældende retsplejelov i Danmark har advokater som hovedregel eneret til at repræsentere folk ved sagsbehandling i retten; denne ordning bliver dog ikke indført på Færøerne med dette forslag. Der kan alle myndige folk efter lovforslagets § 131, stk. 2, der opfylder visse vandelskrav, repræsentere andre ved retten på Færøerne. Principielt er det rimeligt, at folk frit kan vælge enhver, de har tillid til, til at repræsentere dem i retten. Dommeren har ellers mulighed for at pålægge en part at søge advokathjælp, hvis han finder det fornødent, på grund af at en vinkelskriver griber en sag forkert an i retten. Med denne sikkerhed er det næppe forkert – og ganske demokratisk – at opretholde den hidtil gældende ordning på Færøerne.

Lad mig til slut takke samtlige partier her i Folketinget, men især regeringen og vores justitsminister, for den varme støtte, som denne lov, der er et naturligt led i vores rigsdels udvikling, har fået.

Jeg kan på denne baggrund håbe på, at behandlingen vil få en meget hurtig afslutning i udvalget, således at loven kan træde i kraft den 1. april 1988, som justitsministeren også i sin velvilje har henstillet.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Efter den grundige gennemgang, hr. Lindenskov og hr. Breckmann har foretaget af lovforslaget, skal jeg ikke komme ind på hverken enkeltheder eller den samlede betydning af lovforslagets gennemførelse. Jeg tror, vi alle er nået frem til den opfattelse, at det er en lovgivning, der har væsentlig betydning for den udvikling, der er på Færøerne, og som igennem den måde, hvorpå lovforslaget blev til, viser, hvilken gunstig udvikling der har været på Færøerne i den foregående periode.

Hr. Breckmann havde en indvending imod et enkelt ord, nemlig betegnelsen landsdel, og mente, at den måtte være kommet fra en overarbejdet funktionær. Det må jo så være mig, selv om jeg ikke føler mig særlig overarbejdet, men selvfølgelig til en vis grad funktionær for mine to kolleger her i Folketinget fra Færøerne, idet jeg lægger vægt på, at vi får drøftet sagerne. Det er jo også sket med denne sag. Som hr. Breckmann kom ind på, var der et sprogligt problem på et tidspunkt, der er blevet løst på en, synes jeg, passende og god måde og med fremhævelsen af det, der blev sagt af både hr. Lindenskov og hr. Breckmann, nemlig at man dermed understreger anerkendelsen af anvendelsen af det færøske sprog.

Jeg vil gerne sige tak også til de øvrige ordførere. Jeg skal blot sige til fru Pia Kjærsgaard, at selv om man kan have den principielle opfattelse, at Fremskridtspartiet må afvise et forslag, fordi man ikke vil blande sig i, hvad der sker på Færøerne, forstår jeg det måske alligevel ikke helt i dette tilfælde, hvor det ikke alene er således, at Lagtinget samlet har givet tilslutning til det, men også stærkt opfordret til gennemførelsen af det, således som det også fremgik af hr. Lindenskovs og hr. Breckmanns indlæg her i dag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette

forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 47:

Forslag til lov om ligsyn, obduktion og transplantation m.v.

Af justitsministeren (Ninn-Hansen).
(Fremsat 28/10 87).

Lovforslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Pia Gjellerup (S):**

Da Socialdemokratiets ordfører i denne sag, fru Lissa Mathiasen, ikke kan være til stede i dag, skal jeg i det følgende redegøre for mit partis stilling til forslaget.

Forslaget er på nær to små ændringer en genfremsættelse fra januar 1987, og jeg skal derfor ikke gentage det lille historiske rids, der blev tegnet dengang – den udvikling, der har stillet os over for det etiske spørgsmål om indførelse af et supplerende dødkriterium, et hjerne-dødkriterium. Den videnskabelige udvikling har gjort det nødvendigt for os at give et svar.

Med det forbehold, at man i en sag som denne helt naturligt tager stilling hver for sig og ikke som gruppe, kan jeg sige, at den socialdemokratiske gruppe mener, at lovforslaget giver det rigtige svar: indførelse af hjernedødkriteriet.

Vi er overbevist om, at man i dag med absolut sikkerhed kan afgøre, om hjernens funktion uopretteligt er standset. Vi mener også, at det rent etisk er forsvarligt at erklære et menneske for død, når det har mistet hjernens brug for altid, og når det kun kan fungere rent mekanisk i meget kort tid endnu.

Særlig af hensyn til det etiske spørgsmål har det været vigtigt og rigtigt, at der i tiden efter den første fremsættelse af forslaget har været mulighed for en bred debat i befolkningen – en debat, som også i sin fortsættelse vil give Folketinget det bedst mulige menneskelige grundlag at gennemføre forslagens behandling på.

Ved en indførelse af hjernedødkriteriet åbnes der mulighed for en større udbredelse af transplantationer af menneskelige organer, end vi kender til i Danmark i dag. Samtidig